

Identifikácia obyvateľov s pririečnou oblasťou rieky Moravy

Identifikácia obyvateľov s riečnou krajinou bola jednou z čiastkových výskumných úloh v rámci výskumného projektu *Riečna krajina bez hraníc – stredo európske prístupy k rozvoju riečnych krajín a podpora krajinskej identity* (5. rámcový program, projekt EVK4-CT-2002-80006, SPECTRA-PERSEUS). Na jej riešení sa podieľali zástupcovia štyroch krajín (Nemecka, Českej republiky, Slovenskej republiky a Maďarska), ktorí analyzovali situáciu na riekach Labe, Morava/Dyje, Tisa (Roch, Petříková, eds., 2005).

Výskumná úloha sa zaoberala riekou a riečnou krajinou vo veľmi širokom zábere – od technických, prírodných, urbanistických a ekologických hľadísk až po názory ľudí na život v pririečnej oblasti a význam rieky pre potenciál rozvoja. Výskum sa zamerával na preventívne opatrenia, ktoré môže riešiť územné a krajinné plánovanie. V rámci medzinárodnej spolupráce bol vypracovaný projekt výskumu a dotazník, zhodný vo všetkých skúmaných povodiach riek.

Predmetom výskumu na Slovensku bola oblasť pozdĺž rieky Moravy v západnej časti regiónu Záhorie, pri hranici s Rakúskom. Na severe nadväzoval na skúmané územie v Českej republike, južnú hranicu vytváral sútok Moravy a Dunaja. Ide o rovinatú krajinu, modelovanú činnosťou veľkej rieky s lužnými lesmi a záplavovými nivami. Nachádza sa tu Chránená krajinná oblasť Záhorie. V severnej časti územia sú pieskové duny a piesočnaté pôdy, pokryté z väčšej časti borovými lesmi.

Na slovenskej strane sa na dotazníkovom prieskume zúčastnilo 320 respondentov prevažne z miest a obcí v povodí rieky Morava. Najviac respondentov pochádzalo z nasledujúcich miest a obcí: Bratislava-Devínska Nová Ves, Malacky, Stupava, Plavecký Štvrtok, Zohor, Kúty, Lozorno a Pernek. Prieskum zahŕňal respondentov z typicky urbánneho aj rurálneho prostredia. Vzdialenosť bydliska od rieky variovala od bezprostrednej až po viac ako 20 km. Zber empirických údajov v teréne zabezpečili poslucháči Slovenskej technickej univerzity v Bratislave (študijný odbor Priestorové plánovanie) v r. 2005.

Empirický prieskum bol zameraný na nasledujúce aspekty súvisiace s kvalitou oblasti: (1) percepciu obrazu pririečnej krajiny, (2) vnímanie politickej a ekonomickej situácie, (3) väzby k životnému priestoru,

(4) dominantné hodnoty a imidž, (5) priestorové vzťahy, (6) rozvojové perspektívy pririečnej krajiny v okolí rieky Moravy.

Percepcia krajinného obrazu

Jednou z hlavných tém výskumu bola všeobecná percepcia riečnej krajiny, jej najvýznamnejších charakteristík a znakov, ako aj najdôležitejších väzieb spájajúcich obyvateľov s ich životným priestorom/regiónom.

Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že pre respondentov sú najdôležitejšími väzbami, ktoré ich viažu k miestu, kde žije rodina. Rodina je najdôležitejším faktorom najmä pre najmladšiu vekovú skupinu (20 – 35 rokov). Mladí ľudia si v tomto období zakladajú rodiny a vyjadrujú potrebu podpory rodiny, z ktorej pochádzajú. Potvrdil sa predpoklad, že rodinné väzby ako faktory formujúce vzťah k miestu života sú dôležité najmä pre respondentov z viacpočetných rodín.

Druhým najdôležitejším faktorom ovplyvňujúcim vzťah k životnému priestoru sú priatelia, kolegovia a bývalí spolužiaci. Preferencia týchto skupín ako indikátorov hĺbky vzťahu k životnému priestoru naznačuje vyššiu mieru sociálnej stability systému, ako aj tendenciu potvrdzovať a udržiavať vytvorené vzťahy. Tieto kategórie označovali za dôležité tí respondenti, ktorí preferujú rodinu ako najdôležitejší faktor väzby k životnému priestoru. Zdá sa, že medziludské vzťahy sú jedným z najdôležitejších faktorov pozitívnej identifikácie sa s teritóriom.

Spojitosť s prírodným prostredím a krajinným obrazom je zastúpená takmer rovnako často, ako väzba na súkromný priestor (rodinný dom, pozemok). Tieto faktory najviac preferuje stredná generácia (35 – 50 rokov), u ktorej predpokladáme, že si už vyriešila základné životné potreby (bývanie, kariéra) a je vnímavejšia k prírodnému a krajinnému potenciálu miesta, kde žije. Takýto postoj je typický pre respondentov z viacčlenných domácností a pre respondentov s ukončeným odborným vzdelaním.

Práca, seberealizácia a príležitosť dôstojne zabezpečiť svoj životný štandard sú ďalšie faktory ovplyvňujúce väzby obyvateľov k miestu/priestoru, v ktorom žijú. Poslednou zo skúmaných položiek boli spomienky, ktoré sa viažu k životnému priestoru/regiónu. Prefe-

rencia tejto motivácie je typická pre strednú a staršiu generáciu.

Rola rieky ako faktora spoluvytvárajúceho krajinný obraz a mentálne mapy obyvateľov sa skúmala samostatnými otázkami. Respondenti rieku primárne vnímajú ako krajinný element a špecifické územie vhodné na športové, relaxačné a voľnočasové aktivity. Hrozbu povodní síce vnímajú, avšak nie veľmi intenzívne. Iba sporadicky rieku chápu ako dopravný koridor a ešte zriedkavejšie ako zdroj obživy. Takmer pre nikoho nepredstavuje bariéru.

Ak sme sa pýtali respondentov priamo, „čo pre nich znamená identita rieky?“, dostali sme iba málo odpovedí. Pojem identita sa zdá príliš abstraktný a komplexný. Viacero respondentov odpovedalo, že „rieka pre nich nepredstavuje žiadnu identitu“, napriek tomu, že ich odpovede na iné otázky boli pomerne komplexné. Domnievame sa, že iba malá časť respondentov bola schopná obsiahnuť abstraktný charakter pojmu identita. Fenomén riečnej identity je naviazaný najmä na relax, šport, rybárčenie, voľnočasové aktivity, prírodu vo všeobecnosti a pod. Naznačuje to fakt, že regionálna identita pririeknych oblastí je spájaná skôr s prírodnými a krajinnými prvkami, než s historicko-kultúrnymi premennými. Niektorí respon-

denti vnímajú regionálnu identitu pririeknych oblastí viac dynamicky („rieka je symbolom vzájomnej spolupráce a komunikácie, spojením s vonkajším svetom“). Ojedinelé hlasy sa pokúsili svoj vzťah k rieke vyjadriť aj metaforicky („rieka je živý prvok v priestore“, „krajina pri rieke je dušou rieky“ a pod.).

Aj keď respondenti len zriedkavo spájajú identitu územia prvoplánovo a priamo s riekou, domnievame sa, že regionálna identita skúmaného územia je mimoriadne ovplyvnená jej prítomnosťou. Považujeme v tejto súvislosti za dôležité, aby jednotlivé „príbehy kolektívnej pamäte“ miesta a regiónu boli naďalej komunikované a jedinečný prírodný potenciál územia naďalej zhodnocovaný. Prispeje to k posilneniu väzieb k regiónu a prehĺbeniu teritoriálnej identifikácie obyvateľov, ktorá je podmienkou stability komunity a sociálneho systému.

Vnímanie politickej a ekonomickej situácie

Celkovú ekonomickú situáciu respondenti vnímali ako „pomerne priaznivú“. Iba približne jedna tretina z nich ju označila ako „skôr priaznivú“, resp. „skôr nepriaznivú“.

Regionálna identita pririeknych oblastí je spájaná s prírodnými a krajinnými prvkami. Foto: T. Hulík, 2009

Väčšina respondentov nijako neodpovedala na otázku, mapujúcu ich subjektívny pocit, či sa dostatočne zapájajú do lokálneho diania. Naznačuje to prevládajúcu pasivitu a skôr zdržanlivý postoj k potrebám rozvoja na lokálnej aj regionálnej úrovni. Respondenti vyjadrili verbálnu ochotu zapojiť sa, avšak bez akejkoľvek konkretizácie či záväznejšieho postoja. Odpovede boli pravdepodobne ovplyvnené fenoménom *sociálnej desirability* (mnohým respondentom sa nechce zapájať vôbec, avšak majú zábrany priamo to priznať). Niektorí verbalizovali svoje pocity znechutenia a frustrácie.

Na druhej strane, odpovede mnohých respondentov odzrkadľujú istý optimizmus vo vzťahu k budúcemu rozvoju (celkovej kvalite života, pohyboch na pracovnom trhu) a snahe koncentrovať sa na problémy každodenného života v obci (vybudovanie kanalizácie, výstavba nového cintorína a pod.).

Je pravdepodobné, že iba niektorí jednotlivci sú schopní identifikovať rozvojové potreby regiónu vo vzťahu k vlastným aktivitám a vykonávaným činnostiam. Toto je zároveň jedna z najdôležitejších výziev pre budúcu prácu samosprávnych orgánov a predstaviteľov miest/obcí/regiónu: podporovať identifikáciu s regiónom a vzťah k životnému priestoru obyvateľov

konkrétnymi akciami a pomôcť im tak zúčastňovať sa viac na lokálnom dianí. Dotazník ďalej mapoval percepciu pozitívnych zmien počas uplynulých desiatich rokov. Väčšina respondentov ich vníma najmä v súvislosti s rozvojom infraštruktúry, novou výstavbou či revitalizáciou verejných priestorov. Ak by sme mali na myslí čisto fyzickú stránku prostredia, životný priestor a celý región sa výrazne zmenili smerom k lepšiemu. Na druhej strane, zlepšenie bezprostredne neviditeľných „mäkkých“ faktorov prostredia je menej zjavné. Výpovede respondentov poukazujú na to, že budovanie športových zariadení pre voľnočasové aktivity či relax bolo v minulosti vyslovene zanedbané.

Respondenti oceňujú a vyzdvihujú záchranu historických a kultúrnych pamiatok. Zdá sa, že historické dedičstvo regiónu je vnímané oveľa citlivejšie ako v minulosti. Respondenti sú si vedomí, akú hodnotu toto bohatstvo pre región predstavuje. Signifikantná časť respondentov vyjadruje skeptické postoje k ekonomickému pozdvihnutiu regiónu. Neuviedli ho medzi oblasťami, ktoré zaznamenali počas uplynulých desiatich rokov pozitívny vývoj.

Počet odpovedí na otázku, týkajúcu sa negatívnych zmien v rozmedzí uplynulých desiatich rokov, bol nižší

Rieka ako krajinný element a špecifické územie vhodné na športové, relaxačné a voľnočasové aktivity. Foto: T. Hulík, 2009

Sútok Moravy s Dunajom je vyhľadávanou rekreačnou oblasťou. Foto: T. Hrnčiarová, 2009

ako v prípade otázky mapujúcej zmeny pozitívne. Veľká časť respondentov neuviedla žiadnu odpoveď, alebo uviedla, že žiadne negatívne zmeny nezaznamenala. Tento výsledok však nemožno preceňovať, v iných otázkach boli totiž vyjadrené rôzne dôvody nespokojnosti s minulým vývojom. Najčastejšie zmieňovaným javom boli negatívne efekty sprevádzajúce proces spoločensko-ekonomickej transformácie počas 90-tych

Lužné lesy v okolí rieky. Foto: I. Thurzo, 2010

rokov (pokles zamestnanosti, krach drobných obchodov a poskytovateľov služieb, znižovanie počtu dopravných spojení). Zaujímavé je zistenie, že respondenti nevnímajú takmer žiadne zlepšenie v oblasti dopravnej obslužnosti územia a dopravnej infraštruktúry, táto je stále nedostatočná, napriek tomu, že sa vybuďovali nové cesty a zaviedli nové spoje. Aj problematiku životného prostredia a ochrany prírody/krajiny vnímajú pomerne kriticky. Napriek tomu, že pokles priemyselnej výroby znečisťujúcej životné prostredie je zjavný, environmentálna situácia je vnímaná ako nie príliš uspokojivá. Tento trend možno pripísať zvyšujúcej sa environmentálnej uvedomelosti obyvateľstva a zvyšujúcej sa citlivosti na tieto témy. Medzi negatívnymi zmenami v regióne sa frekventovane objavuje stúpajúca kriminalita (najmä v regióne Záhorie), v tejto súvislosti najmä delikty súvisiace s drogovou scénou.

Naopak, negatívne zmeny v regióne nie sú takmer vôbec spájané s nebezpečenstvom povodní, napriek tomu, že sa v posledných rokoch opakovali častejšie ako v minulosti. V tejto súvislosti je potrebné vziať do úvahy aj fakt, že mnohí respondenti nežijú len v bezprostrednom okolí rieky, ale aj vo väčšej vzdialenosti od nej.

Väčšine respondentov chýbajú lepšie príležitosti na kultúrne a voľnočasové aktivity v regióne. Nedostatok potrebnej športovej a turistickej infraštruktúry akcentovali pri viacerých príležitostiach a zatienil dokonca aj pretrvávajúce nedostatky v technickej a dopravnej infraštruktúre. Výsledky prieskumu naznačujú, že mimoriadne cennému potenciálu pre rekreačné, športové a voľnočasové aktivity citeľne chýbajú „urbánne“ prvky nevyhnutné pre jeho komplexné využívanie (ihriská, požičovne športových potrieb, občerstvenie).

Samostatná otázka mapovala vnímanie možnosti starostov zasahovať do procesov regionálneho rozvoja. Tu prevládajú realistické postoje: približne 40 % respondentov označilo možnosti starostov za „dostatočné“, 30 % za „limitované“ a len 25 % za „výborné“. Väčšie rozdiely medzi názormi sa objavili v hľadaní odpovede na otázku, do akej miery starostovia tieto príležitosti využívajú. Kompetencie starostov sú vnímané ako dostatočné, otázka ich efektívneho využívania ostáva problematická.

Väzby k životnému priestoru/regiónu

Väzby k rodine, okruhu priateľov a miestu, v ktorom respondenti žijú, sú natoľko silné, že viac ako dve tretiny z nich vylúčili možnosť presťahovať sa na iné miesto. Rozhodujúcim dôvodom pre takéto postoje je pravdepodobne veľmi silný vzťah k lokalite ako aj vysoká miera zotrvačnosti sociálnych procesov v prevažne rurálnej spoločnosti.

Väčšina respondentov sa narodila v mieste bydliska a má silné rodinné väzby na región. Odpoveď „som úplne spokojný s tým, že žijem práve tu“ bola najfrekvencovanejšou z ponúknutých možností a naznačuje vitálny a pozitívny vzťah k miestu, kde respondenti žijú. Iba malá časť z nich uprednostňuje miesto bydliska kvôli iným dôvodom (priaznivá geografická poloha, blízkosť pracovných príležitostí a pod.). Na jednej strane je toto zistenie predpokladom vysokej stability ľudských zdrojov, čo môže prispieť k celkovej stabilite regiónu (najmä vo vzťahu k nepriaznivým ekonomickým a demografickým trendom budúcnosti). Na druhej strane je potrebné zdôrazniť, že celková sociálna a pracovná mobilita obyvateľov je veľmi nízka. Jediné miesto, ktoré je dostatočne atraktívne z hľadiska presťahovania sa za pracovnými príležitosťami, je hlavné mesto Bratislava. Konzervatívny, pasívny a skôr reaktívny než proaktívny postoj vo vzťahu k pracovným príležitostiam a profesijnej flexibilitate je typický najmä pre respondentov z regiónu Záhorie.

Iba zanedbateľná časť respondentov vníma miesto, v ktorom žijú ako nevyhnutnosť – „nemám inú možnosť“. Relatívne malá časť respondentov sa prisťahovala do regiónu prostredníctvom uzavretia manželstva, čo poukazuje na vysokú mieru autochtonnosti obyvateľstva. Autochtonnosť zohrala významnú rolu vo formovaní postojov k regiónu a miestu bydliska.

Sociálna klíma regiónu je vnímaná jednoznačne ako priateľská, čo podporujú aj výsledky odpovedí na ostatné otázky. Tento výsledok však nemožno preceňovať – svoju rolu pravdepodobne zohráva tendencia odpovedať na otázky v súlade s predpokladanými očakávaniami zadávateľa. Významná časť respondentov opisuje sociálnu klímu regiónu ako „rozpoltenú“. Toto podporuje aj vysoký podiel odpovedí, popisujúcich v rôznych súvislostiach

Hrozbu povodní na Morave obyvatelia vnímajú, avšak nie veľmi intenzívne. Foto: J. Kollár, 2007

medziludské vzťahy ako „nedostatočné“, „povrchné“ alebo „poznačené neochotou spolupracovať“.

Dominantné hodnoty a imidž

Prírodný potenciál je jednoznačne vnímaný ako charakteristická dominantná hodnota regiónu/priesto-

Povodne sa v posledných rokoch opakujú častejšie ako v minulosti. Foto: T. Hulík, 2009

ru, na rozdiel od hodnôt spájaných s ekonomickým rastom.

Imidž regiónu smerom dovnútra je vnímaný jednoznačne ako pozitívny. Väčšina respondentov sa cíti identifikovaná so životným priestorom a manifestuje vyprofilovaný pocit hrdosti a spolupatričnosti vo vzťahu k regiónu. Dlhodobá perspektíva akéhokoľvek regiónu je úzko spätá s pozitívnou akceptáciou a mierou stotožnenia sa u obyvateľov.

Ešte pozitívnejšie je vnímaný vonkajší imidž regiónu, respondenti považujú svoj región za jeden z popredných regiónov Slovenska z hľadiska jeho vonkajšej atraktivity a vyjadrujú pocit hrdosti a spolupatričnosti k nemu. Toto vyjadrenie je však pomerne subjektívne. Zaujímavá by bola konfrontácia s vnímaním regiónu zo strany vonkajšieho pozorovateľa.

Región vo všeobecnosti respondenti označujú ako „príjemný“, „priateľský“, „priestranný“ a „s dobrou perspektívou“, menej často ako „drahý“, „atraktívny“ a „pokojný“. Výrazne sa rozchádzajú v názore na to, či je región/životný priestor „tichý“ alebo „hlučný“, väčšina z nich ho nepovažuje za „výnimočný“. Napriek tomu, že v otvorených otázkach sa často opakujú sťažnosti obyvateľov na stúpajúcu kriminalitu, v odpovediach na priamu otázku je región označovaný za „relatívne bezpečný“.

Väčšina respondentov nevníma typický vizuálny symbol regiónu/životného priestoru. Takéto zistenie indikuje poddimenzovanosť aktivít regionálneho marketingu. Úplne chýba jednotný vizuálny štýl v zmysle ucelenej *Corporate Identity* miesta alebo regiónu. Nedostatky môžu prameniť z absencie strategickej vízie rozvoja, pre ktorú by bol nezameniteľný vizuálny štýl jedným z najúčinnějších nosičov. Niekoľko ojedinelých hlasov upozorňuje na „Stupavskú krčmu“, ktorá je podľa legendy „stále smutná“ a „Dni zelá“, či známu ľudovú pesničku „Išeu Macek do Mauacek“. Celkovo možno konštatovať, že symboly tradičnej identity regiónu majú skôr povahu verbálnu či muzikálnu než vizuálnu. Tradičné obsahy vizuálneho kódovania historického dedičstva (farby, typografia, vizuálne symboly) sú do istej miery potlačené a málo vyprofilované. Možno to chápať ako výzvu jednotlivým samosprávam aj regiónu ako celku, aby sa zamysleli nad svojimi komunikačnými aktivitami.

Priestorové vzťahy

Vo vzťahu k otázke, ako by respondenti označili „priestor, v ktorom žijem“ sa najrelevantnejšou teritoriálnou jednotkou ukazuje obec/municipalita. Tento prirodzený rámec je veľmi dôležitý pre budovanie teritoriálnej, sociálnej aj ekonomickej kohézie spoločenstva. Typický je najmä pre respondentov z viacčlených domácností.

Druhou najdôležitejšou kategóriou pri posudzovaní toho, čo je „priestor, v ktorom žijem“ je vlastný pozemok/dom. Platí to pre všetky vekové a vzdelanostné skupiny. Menej dôležitými teritoriálnymi kategóriami sú mestská štvrť a riečna krajina. Znamená to, že rieka je síce extrémne dôležitým faktorom z hľadiska identity regiónu a stotožnenia sa s miestom, kde respondenti žijú, no nezohráva takú dôležitú úlohu pri ohraničení „vlastného“, resp. „súkromného“ životného priestoru.

Rozvojové perspektívy

Všeobecné rozvojové perspektívy regiónu respondenti vnímajú jednoznačne pozitívne. Viac ako dve tretiny z nich odpovedali, že vnímajú budúcnosť regiónu ako „pozitívnu“, resp. „vysoko pozitívnu“. Tieto odpovede odrážajú všeobecný optimizmus vo vzťahu k budúcnosti regiónu. Trend však nemožno preceňovať, nakoľko môže byť ovplyvnený a skreslený psychologickými fenoménmi (sociálna desirabilita).

Ak boli respondenti oslovení nepriamou a hypotetickou otázkou („čo by sa malo urobiť?“), ich ochota zapojiť sa do kooperácie bola vyššia. Vysoký počet nápadov a návrhov, čo by sa malo urobiť v prospech regionálneho rozvoja, indikuje vyššiu senzitivitu respondentov na túto tému. Odpovede a návrhy sa týkajú predovšetkým dopravných problémov a infraštruktúry, prípadne námetov na zlepšenie mestotvorných štruktúr a vegetačných plôch. Niekoľkí respondenti spomenuli aj tzv. mäkké faktory regionálneho rozvoja: potrebu tvorby značky a brandingu regiónu, ucelenej marketingovej stratégie, ako aj potrebu intenzívnejšej občianskej participácie. Prekvapivo sa iba málo návrhov dotýkalo rieky samotnej.

Odpovede na otázku „kam by mali smerovať investície samosprávy?“ naznačujú, že prioritné sú pre respondentov environmentálne problémy a údržba prostredia. Ekonomické záležitosti a technickú infraštruktúru vnímajú ako menej naliehavé.

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie vnímajú obyvatelia ako jednoznačne pozitívny. Optimistické očakávania sa spájajú najmä s lepšou perspektívou rozvoja regiónu a možnosťou intenzívnejších kontaktov so susednými krajinami. Nevyskytli sa obavy z otvorených konfliktov. Ako hrozby, súvisiace s budúcim vývojom, vnímajú nárast cenovej úrovne tovarov a služieb, zvýšenie nezamestnanosti, zvýšenie ekonomickej konkurencie a pod.

Respondenti cítia zmenu, ktorú rieka zaznamenala vo svojom symbolickom obraze a mentálnych mapách obyvateľstva. Už dávno nie je bariérou nápomocnou režimu, takéto chápanie rieky bolo počas minulého režimu pevne zakorenené v spoločnosti, dokonca aj u ľudí, ktorí nežili v jej blízkosti. Rieka už neizoluje

obyvateľov od vonkajšieho sveta, v súčasnosti viac vnímajú jej prírodnú a kultúrnu podstatu.

Pririečne oblasti vytvárajú jedinečné príležitosti pre relax a voľnočasové aktivity a umožňujú intenzívnejší kontakt s prírodným prostredím. Cenné je ponímanie rieky ako spoločného prírodného a kultúrneho dedičstva Slovenska a susediacich štátov (Rakúska a Českej republiky), uľahčujúce a obohacujúce cezhraničnú spoluprácu.

Návrhy respondentov, ktoré problémové oblasti by sa mali riešiť v rámci cezhraničnej spolupráce, sa sústreďujú na nasledujúce oblasti:

- zvládanie spoločných ohrození (kriminalita, nelegálna migrácia, environmentálne katastrofy);
- využívanie synergických efektov spoločného postupu pri zhodnotení potenciálu rieky a pririečnych oblastí (turizmus, doprava, relax, voľnočasové aktivity);
- ekonomický rast a rozvoj (silný a vysoko vyprofilovaný región, úspešný v celoeurópskej súťaži regiónov).

* * *

Pririečne oblasti sú vynikajúcimi príkladmi znížovania významu bariérového efektu štátnych hraníc postupujúcou integráciou národných, regionálnych

a lokálnych ekonomík a vzniku intenzívnejšej a rozsiahlejšej cezhraničnej spolupráce v oblasti priestorového plánovania. Formujúce sa regióny sledujú prirodzený charakter povodí riek aj cez administratívne hranice územnosprávnych celkov. Zmysel cezhraničnej spolupráce spočíva najmä v posilnení a rozvoji vzťahov územných spoločenstiev a ich reprezentácií v rámci legislatívnych podmienok dvoch a neraz i viacerých štátov. Jej význam je o to dôležitejší, že spolupráca územných jednotiek (obcí, regiónov a národných štátov pozdĺž riek) má dlhú históriu, podčiarknutú významom riek ako komunikačných kanálov v spojení s prirodzeným pôsobením fenoménu územnej „príslušnosti“, ktorý hral vždy dôležitú úlohu pri identifikovaní sa obyvateľov s pririečnou oblasťou.

Literatúra

Roch, I., Petriková, D.: Flusslandschaften ohne Grenzen – Mitteleuropäische Ansätze zu Management und Förderung Landschaftsbezogener Identität. Bratislava : ROAD, 2005, 376 p.

Doc. PhDr. Dagmar Petriková, PhD.,

dagmar_petrikova@stuba.sk

Mgr. Matej Jaško, PhD., *matej.jasso@stuba.sk*

Ústav manažmentu Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Vazovova 5, 812 43 Bratislava

Rieka Morava a jej niva predstavuje cennú lokalitu, kde sa prekrýva viacero druhov ochrany na národnej, európskej aj svetovej úrovni. Foto: T. Hrnčiarová, 2006

